

Behoeften gemeenten Basiskwaliteit Natuur

Aan: het ministerie van LNV, Peter van Tilburg, Paul van der Eerden en Gabriëlle van Dinteren; en de wethouders van de G4: Melanie van der Horst, gemeente Amsterdam; Robert Barker, gemeente Den Haag; Linda Voortman, gemeente Utrecht en Vincent Karremans, gemeente Rotterdam.

Door: Céline Hoon, Keimpe Wieringa en Milou Tijmensen; bureau Wing

Datum: 22 april 2024

Aanleiding

Basiskwaliteit Natuur (BKN) is een nieuw concept en volop in ontwikkeling. Een belangrijke aanzet is gegeven met het adviesrapport '[Op weg naar Basiskwaliteit Natuur](#)'. Momenteel wordt het concept verder onderbouwd via een wetenschappelijk spoor. Daarnaast is een aantal gemeenten proactief met het concept aan de slag. Het ministerie van LNV heeft samen met Amsterdam aan Wing gevraagd om in beeld te brengen welke behoeften gemeenten hebben voor de toepassing van BKN in de praktijk. Om van daaruit te kijken wat er nodig is om in deze behoeften te voorzien, en zo de doorontwikkeling van BKN te kunnen versnellen. Daarbij is eveneens in beeld gebracht welke mogelijke hulpmiddelen in deze behoeften zouden kunnen voorzien. Dit document vat de belangrijkste uitkomsten van dit traject samen. Op basis daarvan doen wij een aantal aanbevelingen voor het vervolg.

Basiskwaliteit Natuur

Het concept Basiskwaliteit Natuur (BKN) staat voor de set van condities die nodig is om algemene soorten algemeen te laten blijven of worden. Dit concept heeft als doel te zorgen voor een brede omgevingskwaliteit, zodat ook buiten natuurgebieden de nu vaak nog veel voorkomende soorten kunnen blijven floreren of – passend bij het landschapstype kunnen terugkeren..

Werkwijze

G4+2

In dit traject zijn de vier grote stedelijke gemeenten Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam ('G4') nauw betrokken geweest. Daarbij heeft Amersfoort zich vanaf het begin van het traject aangesloten. De gemeente Ede, een grote landelijke gemeente is aangehaakt vanaf de tweede werksessie. De keuze ging uit naar deze gemeenten omdat zij – gezien de wat grotere ecologische capaciteit van deze gemeente – al bezig zijn met het realiseren van natuur in en om de stad, en met Basiskwaliteit Natuur.

Brede behoeftescan

We zijn gestart met een brede enquête onder gemeenteambtenaren van de G4 + Amersfoort. De enquête werd verspreid onder verschillende vakgebieden binnen de gemeentelijke organisatie die met natuur in en om de stad te maken krijgen: van projectmanagers, tot ontwerpers, vergunningverleners en groenbeheerders. In deze enquête werd de deelnemers gevraagd waar zij tegenaan lopen bij het werken aan groen in en om de stad in het algemeen en BKN specifiek. Daarnaast werd gevraagd wat hen daarbij zou kunnen helpen. Dit heeft geleid tot een eerste overzicht met behoeften. De enquête is opgenomen in Bijlage 1 en Bijlage 2 geeft een samenvatting van de resultaten.

Werksessies

De behoeftescan is vervolgens in een tweetal werksessies met de betrokken ecologen en collega's van andere vakgebieden verder uitgediept. In de werksessies hebben we ook het gesprek gevoerd over de hulpmiddelen en randvoorwaarden. Wat is ervoor nodig om in deze behoeften te voorzien? Enkele onderwerpen zijn hierbij direct opgepakt en verder uitgewerkt.

Verbreiding naar kleine en plattelandsgemeenten

In het traject lag zoals gezegd de focus op een aantal grote stedelijke gemeenten. Om de behoeftescan te verbreiden met het perspectief van een aantal landelijke en/of kleine gemeenten, is een gesprek georganiseerd met een aantal gemeenten uit de Regio FoodValley (Gelderland), waaronder Ede, en hebben we telefonische interviews met de gemeenten Westerkwartier en Middelburg gehouden. Hen is gevraagd in hoeverre zij zich in de matrix herkenden en welke aanvullende behoeften zijn eventueel nog hadden. De verslagen van deze gesprekken zijn opgenomen in Bijlage 3.

Resultaten

Grote betrokkenheid

Een van de opvallendste uitkomsten van het traject, was het enthousiasme en de motivatie van de gemeenten. Eenmaal in gesprek over een bepaald vraagstuk, waren ze trots op hun aanpak en zich er tegelijkertijd van bewust dat ze nog zoekende zijn. De deelnemers lieten een gedrevenheid zien om zich in te zetten voor natuur in de stad. Tegelijkertijd hadden zij veel behoefte aan de uitwisseling van kennis en ervaringen.

Een belangrijk nevenresultaat van dit traject is dan ook het netwerk dat is opgebouwd en de eerste samenwerkingen die al zijn gestart. Het smaakt naar meer, geven de betrokkenen aan. Samenwerken heeft verschillende voordelen: het helpt de betrokkenen in hun gedachteontwikkeling en de uitwerking van dit nieuwe concept. Het samen optrekken leidt tot verenigde krachten, wat ook tot meer draagvlak voor BKN kan leiden. En het is efficiënter. Zo hoeft immers niet iedere gemeente zelf het wiel uit te vinden. Bovendien is er sprake van solidariteit: gemeenten met meer ecologische capaciteit kunnen gemeenten die dat niet hebben helpen, bijvoorbeeld door producten vanuit een breder perspectief uit te werken.

De behoeftescan levert een breed palet aan behoeften op, op verschillende vlakken. Aan de basis liggen behoeften rond het verder verdiepen en ontwikkelen van de inhoudelijk ecologische aspecten en het verspreiden van inhoudelijke kennis over het concept naar collega's binnen de gemeentelijke

organisatie die ook met BKN in aanraking komen. Daarnaast vraagt BKN om nieuwe samenwerkingen met deze collega's. Op dat vlak komt een aantal organisatorische en beleidsmatige vraagstukken naar boven. De borging van BKN, zowel bestuurlijk als juridisch, zijn daarbij twee belangrijke aandachtspunten. Basiskwaliteit Natuur toepassen in de openbare ruimte vraagt om integrale afwegingen en samenwerkingen met andere domeinen binnen de ruimtelijke ordening (RO). Een vroege betrokkenheid van de ecologen bij RO-afwegingen is dan ook cruciaal om de toepassing van BKN te laten slagen.

Ook het bewustzijn van bestuurders van het belang en de voordelen van BKN en hieruit vloeiend bestuurlijk commitment is een belangrijke randvoorwaarde. Tot slot benoemen de betrokken gemeenten behoeften op het vlak van financiering en communicatie. Hoe zorg ik ervoor dat BKN gefinancierd wordt en hoe communiceer ik over BKN richting o.a. inwoners van de gemeenten zijn hier respectievelijk de centrale vraag.

De complete behoeftescan is opgenomen in Bijlage 4.

Prioritering

Na het in kaart brengen van de verschillende behoeften, was de vraag om de in kaart gebrachte behoeften te prioriteren. Deze prioritering gaat om de vraag in welke volgorde onderdelen opgepakt dienen te worden, niet zozeer om de vraag welke onderdelen het belangrijkste zijn. Alle onderdelen moeten namelijk aanwezig zijn om BKN te laten slagen. In samenspraak met de betrokken gemeenten komen wij tot de volgende prioritering:

1. Inhoudelijk ecologische kennis over BKN verder ontwikkelen
2. Bestuurlijke en juridische borging verbeteren
3. Kennisuitwisseling en samenwerking stimuleren en vormgeven
  - De gestarte samenwerking tussen de G4+2 verder uitbouwen
  - Een brede Community of Practice / kennisuitwisseling tussen gemeenten onderling opzetten
  - Breed beschikbaar maken van tools en instrumenten die ontwikkeld worden via bijv. een online platform
4. Financieringsvormen verder uitwerken

1. Inhoudelijk ecologisch kennis verder ontwikkelen

De inhoudelijk ecologische kennis vormt de basis om met BKN aan de slag te gaan. De betrokken gemeenten geven aan dat voor hen hier de hoogste prioriteit ligt. Als niet precies duidelijk is hoe het concept vertaald moet worden naar de gemeenten, kan er ook immers geen borging of financiering worden bereikt. Allen werken zij op dit moment een vorm of werkwijze uit om BKN in hun gemeente toe te kunnen passen. Dat vraagt van elke individuele gemeente inzet van de vaak beperkte, ecologische kennis en capaciteit. Een aantal uitgewerkte tools kan de toepassing van BKN dus vergemakkelijken.

Denk dan aan tools als een GIS-applicatie met de huidige natuurwaarden, stedelijke landschapstypen en BKN-/gidssoorten, het uitbreiden van de Index Natuur en Landschap met stedelijke natuur of basiskwaliteit natuur of een leidraad BKN, zoals Leidraad faunavoorzieningen met daarin SMART omschreven minimumeisen voor soorten plus maatregelen voor inrichting en beheer. Het zijn tools

die de ecologen en ontwerpers praktische handvatten geven. Tegelijkertijd dragen ze bij aan het ontwikkelen van een gezamenlijke taal en gezamenlijke werkwijze. Op dit moment werken de betrokken gemeenten allemaal zelf hun methodiek uit, die deels overlapt, maar ook deels verschilt. De, als behoefte benoemde, uitwerking van de habitateisen van gidssoorten wordt door een aantal gemeenten zelf proactief al opgepakt. Daar werkt een groep gemeenten aan onder leiding van de gemeenten Leeuwarden en Amersfoort. Aan deze werkgroep nemen op dit moment de gemeenten Leeuwarden, Breda, Den Haag, Rotterdam, Amersfoort, Utrecht, Tilburg en Almere deel. Andere genoemde tools en hulpmiddelen zijn nog niet ontwikkeld. Het ontwikkelen en inzetten van tools kan ook helpen om de aanpak te standaardiseren, zodat makkelijker kan worden geïmplementeerd door andere gemeenten met minder capaciteit, van elkaar kan worden geleerd. Een gemeenschappelijke taal helpt ook in de communicatie naar buiten, bijvoorbeeld richting uitvoerende partijen, zoals aannemers die de inrichting en/of het onderhoud verzorgen, ecologische adviesbureaus, andere overheden, het bedrijfsleven en burgers.

2. Bestuurlijke en juridische borging verbeteren

Naast de ontwikkeling van inhoudelijke kennis, is de bestuurlijke en juridische borging een randvoorwaarde voor de toepassing van BKN. BKN kent nu geen verplichtend karakter, dus als er binnen de gemeente geen draagvlak is voor de toepassing, krijgen andere prioriteiten vaak voorrang. Een eerste stap om dit te keren, is ervoor te zorgen dat het concept bij ruimtelijke afwegingen in een vroeg stadium als opgave in de besluitvorming wordt meegenomen.

Dat vraagt om samenwerking tussen verschillende vakgebieden binnen de gemeenten. Wil je bijv. een wijk vergroenen, heb je collega's van wonen, infrastructuur, de landschapsontwerpers, de groenbeheerders en bestuurders nodig. Hoe geef je die integrale samenwerking goed vorm? Daarbij rijzen vragen als: hoe zorg je ervoor dat BKN wordt meegenomen in Omgevingsvisies en -plannen? Hoe zorg je ervoor dat je voldoende capaciteit hebt om integrale afwegingen in de ruimtelijke ordening te maken? Hoe borg ik BKN? De stapeling van beleidseisen en het gebrek aan ruimte, tijd en budget maken het aannemelijk dat BKN als eerste 'sneuvelt'. Er is namelijk geen harde norm of wettelijke eis om op terug te vallen, terwijl die er voor andere beleidseisen vaak wel is. Denk bijvoorbeeld aan parkeernormen of een minimumaantal woningen dat gerealiseerd moet worden.

Hoe kun je de maatregelen die zorgen voor een minimale natuurkwaliteit ook hard maken, is hier de centrale vraag. De gemeenten hebben behoefte aan enige vorm van juridische borging en instrumentarium om BKN volwaardig mee te laten nemen in de besluitvorming en daarmee ook om hun eigen werk aan BKN te verantwoorden.

Ook de bestuurlijke borging is een belangrijk aspect. Een wethouder die zich inzet voor natuur, en daarmee de toepassing van BKN, kan een enorme wind in de rug zijn. Zo speelde wethouder Lot van Hooijdonk van de gemeente Utrecht een cruciale rol in de totstandkoming van de nieuwe wijk Merwede Utrecht. Een nieuw te realiseren wijk met 6.000 woningen op 24 ha. Maar ook de natuur krijgt hier volop de ruimte volgens de principes van BKN. De betrokkenen geven aan dat dergelijk bestuurlijk enthousiasme hen hielpen groen overeind te houden in de afweging van belangen en opgaven.

Tijdens het traject ontstonden al verschillende initiatieven om proactief met het aspect borging aan de slag te gaan. Het ministerie van LNV werkt aan een stappenplan dat handvaten biedt om BKN in een

vroeg stadium in de besluitvorming mee te nemen. En daarnaast zijn LNV, de gemeente en provincie Utrecht in gesprek over de vraag hoe het uitvoeren van maatregelen voor het verbeteren van de natuurkwaliteit juridisch geborgd kan worden.

3. Kennisuitwisseling en samenwerking stimuleren en vormgeven

De behoefte aan kennis over BKN, kennisuitwisseling en samenwerking was groot. Niet alleen bij de direct betrokken gemeenten, maar ook bij andere gemeenten die we gedurende het traject spraken. We doelen daarbij op de kennisuitwisseling en samenwerking *tussen* gemeenten. Zoals gezegd: nu werken alle gemeenten hun eigen methodiek uit. De betrokken gemeenten hebben, mede vanwege hun omvang, de ecologische expertise hiervoor in huis. Dat is niet vanzelfsprekend voor alle gemeenten. Als de ambitie is, dat ook meer kleine(re) en landelijke gemeenten met BKN aan de slag gaan, dan zullen zij hierbij geholpen moeten worden. Dat kan door de ontwikkeling van een aantal tools. Maar ook een landelijke community of practice voor alle geïnteresseerde gemeenten draagt bij aan het ontsluiten van de ontwikkelde kennis en ervaringen. Elkaar ontmoeten zorgt daarnaast voor een gevoel dat je er niet alleen voorstaat, maar dat breed binnen de gemeenten in Nederland gezamenlijk gewerkt wordt aan BKN en daarmee natuur en biodiversiteit.

Daarnaast spraken de betrokken ecologen de behoefte uit om de ontstane samenwerking tussen de G4+2 verder te verkennen en uit te bouwen. Vanuit hun grootstedelijke / grootschalige karakter lopen deze gemeenten tegen dezelfde vraagstukken aan. De herkenning en behoefte om van elkaar te leren was dan ook groot tijdens de werksessies. De meerwaarde liet zich direct zien in een aantal aspecten dat proactief werd opgepakt. Kenmerkend was het moment tijdens de laatste werksessie waarop we bespraken hoe de geagendeerde thema's verder gebracht konden worden: alle gemeenten gaven aan dat ze graag hier graag actief aan wilden bijdragen, maar tegelijkertijd geen capaciteit hadden om zich hiervoor in te zetten, op enkelen na. Wil deze samenwerking dus daadwerkelijk gaan functioneren en zijn meerwaarde bewijzen, is een meer capaciteit nodig.

Naast de samenwerking *tussen* gemeenten, komen er in de matrix ook behoeften naar voren op het vlak van samenwerking *binnen* de gemeenten. Een aspect dat daarbij meermaals ter sprake kwam, was het belang van het spreken van éénzelfde taal. Er zijn nu verschillende 'stromingen' die grosso modo hetzelfde beogen. Denk aan groen in en om de stad, natuurinclusief, klimaatadaptatie, Basiskwaliteit Natuur. Zeker voor de 'niet-ecologen' kan dit verwarrend werken. Want moeten zij, naast klimaatadaptatie en groen in en om de stad, dan óók nog met BKN aan de slag? En wat is het verschil? Inzicht geven in hoe deze verschillende beleidsvelden zich tot elkaar verhouden kan helpen om collega's mee te krijgen. Dat zou bijvoorbeeld kunnen in de vorm van één gezamenlijk platform, waar de verschillende (beleids)concepten gebundeld zijn, ontsloten en verbonden worden.

Voor het verspreiden van kennis over BKN bij aanpalende vakgebieden binnen de gemeentelijke organisatie, kunnen hulpmiddelen worden ontwikkeld. Dat zijn enerzijds hulpmiddelen die gericht zijn op het overdragen van kennis, zoals cursussen, en anderzijds de vertaling van de inhoudelijk ecologische kennis naar praktische, toepasbare kennis voor deze verschillende doelgroepen. Denk bijvoorbeeld aan ontwerp-kennis voor straten, plantsoenen, parken en gebouwen. Ook het laten zien van goede voorbeelden kan deze doelgroepen helpen om met BKN aan de slag te gaan. Het gaat dan bijvoorbeeld om vergunningverleners, groenbeheerders en projectleiders. Landschapsarchitecten en ontwerpers werden hierbij specifiek benoemd als belangrijke doelgroep.

4. Financieringsvormen verder uitwerken

Ook voor Basiskwaliteit Natuur geldt een financieringsvraagstuk. Met beperkt budget een niet-verplichte opgave realiseren kan een hele uitdaging zijn. Tegelijkertijd draagt BKN niet alleen bij aan biodiversiteit, het helpt ook om andere opgaven op het vlak van bijvoorbeeld klimaatadaptatie, waterkwaliteit, gezondheid en recreatie te realiseren. Deze zogenaamde ecosysteemdiensten zijn ook interessant als ingang voor het financiële vraagstuk. Ecosysteemdiensten zijn de bijdragen van ecosystemen aan voordelen voor de mens die bijdragen aan de economie en andere activiteiten, de 'baten'.

Het in beeld brengen van de baten van groen kan daarbij helpen. Hierbij horen ook 'vermeden kosten'. Dat zijn kosten die in de toekomst vermeden worden door nu te investeren in natuurinclusieve maatregelen. Ook het berekenen van de kosten van deze investeringen kan efficiënter door eenheidsprijzen of normkostenpakketten voor ecologische inrichting en beheer op te stellen, zodat niet iedere gemeente apart hoeft te gaan rekenen. Vervolgens is er behoefte aan het uitwerken van een dekkingsvoorstel dat voor meerdere gemeenten kan werken. Vanuit welke bronnen en op welke wijze zou BKN gedekt kunnen worden? Het is interessant om kennis op te halen bij vergelijkbare initiatieven, zoals bij het bereiken van 10% groenblauwe dooradering of klimaatadaptatie.

Conclusies en aanbevelingen

De gesprekken en enquête met de gemeenten Amsterdam, Amersfoort, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en Ede hebben een breed en compleet palet aan behoeften opgeleverd, die in de werksessies en gesprekken met kleine(re) en plattelandsgemeenten verder zijn uitgewerkt en verdiept.

Van koplopers naar mainstream

De interesse in BKN is groot. Niet alleen bij deze koplopers. In het traject kwamen we met meerdere gemeenten in aanraking die wilden aanhaken of benieuwd waren naar de uitkomsten. Zoals de gemeenten Lelystad, Westerkwartier, Middelburg en verschillende gemeenten in de regio FoodValley. Deze kleine(re) gemeenten staan aan het begin van de uitwerking van de toegevoegde waarde van BKN voor hun gemeente en hebben vaak minder, of soms zelfs geen, ecologische kennis in huis.

Zij hebben behoefte aan tools en informatie die hen helpen om die eerste slag te maken en de informatie/kennis te ontsluiten. Denk bijvoorbeeld aan een handboek, instructie of stappenplan BKN of centraal kennisplatform. De inmiddels ontwikkelde kennis en ervaring van de G4+2 kan daarbij een belangrijke informatiebron zijn. En ook het recent verschenen [kennisdocument Basiskwaliteit Natuur](#) geeft invulling aan deze behoefte. De G4+2 laten zien dat het kan. De volgende stap is om te gaan uitrollen en BKN mainstream te maken.

In die uitrol kunnen ook partijen als de VNG een belangrijke rol spelen. Het proces om hier invulling aan te geven vraagt echter nog aandacht. Nu werkt BKN vooral volgens het 'zwaan-kleef-aan'-principe en zijn het de intrinsiek gemotiveerde gemeenten die het concept zelf oppakken. Wil je uiteindelijk komen tot een verbreding, zul je ook de gemeenten moeten bereiken die een duwtje in de rug nodig hebben. Dat vraagt om een uitgedachte procesarchitectuur, waarin partijen zoals de VNG, maar ook provincies, waterschappen en BZK een rol kunnen hebben.

Aanbevelingen

- Ontwikkel tools en hulpmiddelen die kleine(re) gemeenten helpen om ook met BKN aan de slag te gaan.
- En zorg voor een platform waar deze, en andere ontwikkelde kennis en tools, centraal ontsloten wordt. Maak hierin een koppeling met het wetenschappelijk spoor.
- Denk na over de 'procesarchitectuur' om de toepassing van BKN te verbreden. Betrek hierin partijen als de VNG, BZK, IPO en Unie van Waterschappen.

Behoeftte aan borging

De G4+2, die al aan de slag zijn, vragen om instrumentarium om BKN te kunnen borgen. Zij hebben behoefte aan het uniformeren en het verankeren van hun ambities en werkwijzen. In dat kader zijn gedurende dit traject ook al de eerste acties opgezet. Het borgen van BKN, zowel bestuurlijk als juridisch, is belangrijk om BKN volwaardig mee te laten doen in de afweging van belangen. Aan de andere kant is het concept nog volop in ontwikkeling en moet het 'verhaal BKN' nog verder geladen worden met aansprekende voorbeelden. In deze fase van de beleidsontwikkeling is het belangrijk de argumenten die het belang van BKN schetsen scherper te krijgen. Om daarmee de motivatie voor gemeenten om ermee aan de slag te versterken en aan te moedigen. Het is dan vooral van belang om te experimenteren, op te schalen en te verspreiden naar andere gemeenten die belangstelling hebben. In een dergelijke aanpak is borging van BKN het sluitstuk van een traject en het 'nieuwe normaal' geworden.

Aanbevelingen

- Werk het stappenplan om BKN vroegtijdig in de besluitvorming mee te nemen en het vraagstuk rond de juridische borging verder uit.
- Bespreek tussen de wethouders en LNV wat een zinvol traject is voor borging van BKN: eerst experimenteren met BKN in meer gemeenten of nu al enige borging implementeren?

Een gezamenlijk verhaal

Naast de juridische borging, was ook de bestuurlijke borging een belangrijk aandachtspunt. Het vraagt om een breed verhaal dat inzichtelijk maakt hoe BKN ook aan andere beleidsdoelstellingen bijdraagt. In beeld brengen wat BKN aan baten oplevert, kan helpen om die argumentatie op te bouwen.

Ook de actualisatie van het Landschapsontwikkelingsplan kan een gelegenheid zijn om met BKN aan de slag te gaan. Vanuit de Omgevingswet hebben alle gemeenten de verplichting om een Landschapsontwikkelingsplan te maken of te actualiseren. Hierin staat de kwaliteit van het landschap centraal. Door een stappenplan of concrete tool die inzichtelijk maakt hoe BKN hieraan kan bijdragen, creëer je een eenvoudige opstap voor gemeenten om hiermee aan de slag te gaan.

Aanbeveling

- Werk het 'verhaal van BKN' en de argumentatie hoe BKN bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving verder uit.

Zet de samenwerking tussen de G4+2 voort

Opvallend in dit traject was de leergierigheid tussen de gemeenten onderling naar manieren waarop zij aan BKN werken en welke argumenten zij binnen hun gemeente gebruiken om te agenderen. Deze samenwerking levert ons allemaal wat op, was de gedeelde conclusie aan het eind van het traject. En het smaakt naar meer. Wanneer we ons samen inzetten om een deel van de vraagstukken waar we tegenaan lopen te agenderen of te ontwikkelen, staan we sterker.

Ook op wethoudersniveau zoeken de gemeenten elkaar op dit moment al op. Een concretisering van deze samenwerking op ambtelijk niveau en specifiek voor BKN levert uiteindelijk een belangrijke efficiëntiewinst op en draagt bij aan een uniforme(re) werkwijze.

Aanbeveling

- Verken op welke manier een samenwerking tussen de G4+2 vorm kan krijgen.

Bouw (verder) aan een brede community rond BKN

Het bouwen van een community is niet alleen belangrijk voor het stimuleren van kennisuitwisseling, het helpt ook om die gezamenlijke taal te ontwikkelen. En hoe groter de olievlek, hoe groter de kans dat gemeenten die nog niet met BKN bezig zijn, zich willen aansluiten. BKN is nog geen afdwingbaar instrument, maar zet in op 'de energie van onderaf'. Een enthousiaste en levendige community kan een belangrijke spil en aanjager zijn om het gedachtegoed van BKN te verspreiden. Een plek waar de 'nieuwkomers' toegankelijke informatie vinden over hoe zij een start kunnen maken met BKN en een plek waar de voorlopers verder worden geholpen door verdiepende informatie, uitwisselen van praktijkervaringen en adviezen krijgen van collega's.

Aanbeveling

- Faciliteer een Community of Practice waar gemeenten die werken aan BKN elkaar kunnen ontmoeten en van elkaar kunnen leren.

Financiering

De vragen die rijzen rond financiering zijn niet specifiek voor Basiskwaliteit Natuur, maar spelen breed in programma's of trajecten zoals Agenda Natuurinclusief, Klimaatadaptatie en Groen in en om de stad. Binnen deze programma's lopen verschillende sporen die zich richten op de genoemde vragen.

- Het Programma Groen in en om stad kijkt o.a. naar financiële constructies waarbij de kosten van een meer natuurinclusieve inrichting van steden terechtkomen bij partijen die daar financieel van profiteren.
- De Agenda Natuurinclusief werkt aan het financieren van innovatieve landschapselementen, het onderzoeken van mogelijkheden voor de financiering van natuurinclusieve transitie, producten en diensten, het natuurinclusief financieren van bouw-, renovatie en ontwikkelprojecten en een onderzoek naar de monetaire waarde van Nationale Parken voor menselijke gezondheid.
- De gemeente Utrecht heeft haar klimaatadaptatiebeleid op innovatieve wijze gefinancierd.

Aanbevelingen

- Sluit voor het financieringsvraagstuk aan bij reeds lopende trajecten en verkenningen en ontsluit deze kennis, bijv. via het genoemde platform of de community of practice.
- Verken op welke wijze BKN gefinancierd kan worden, zowel door grote als kleine gemeenten.

Bijlage 1. Enquête behoeftenscan

Inleiding

Het stedelijk gebied staat voor een groot aantal ruimtelijke opgaven. Denk maar aan de woningbouwopgave, de energietransitie, recreatie, en klimaatadaptie, maar ook het realiseren van een aangename leefomgeving. Natuur in en om de stad kan aan meerdere van deze opgaven een belangrijke bijdrage aan leveren. Daarnaast draagt het uiteraard bij aan de biodiversiteit en kan het ervoor zorgen dat soorten die het nu lastig hebben, weer kunnen floreren. Of zorgen dat soorten waar het nu nog goed mee gaat, ook kunnen blijven floreren.

Met deze enquête willen wij in beeld brengen hoe gemeenten op dit moment werken aan natuur in en om de stad. Waar lopen zij tegenaan? En wat hebben zij nodig om meer natuur in en om de stad te realiseren? Met als uiteindelijk doel om de behoeften die gemeenten hebben op dit vlak beter in beeld te brengen, en op basis daarvan te kunnen kijken welke hulpmiddelen nodig zijn of welke randvoorwaarden op orde moeten worden gebracht om natuur in en om de stad te realiseren. En daarmee onder andere bij te dragen aan de biodiversiteit.

Een eerste stap is gemaakt met de ecologen van de betrokken gemeenten Amersfoort, Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam. Een tweede stap is het verbreden van deze wensen en mogelijkheden door gemeentebreed de behoeften te inventariseren. Daarvoor is deze vragenlijst bedoeld. Deze informatie wordt vervolgens gebruikt om de behoeften uit te diepen in twee werksessies. Deze werksessies zullen in het najaar plaatsvinden.

Vragen

1. Werk je op dit moment aan natuur in en om de stad?
  - a) Ja
  - b) Nee
2. Zo ja, op welke manier werk je aan natuur in en om de stad?
Open vraag

Zo nee, wat is de reden dat je niet aan natuur in en om de stad werkt?

Multiple choice, meerdere antwoorden mogelijk

- a) Ik wil wel, maar ik heb geen tijd
- b) Ik wil wel, maar ik weet niet hoe ik hier vanuit mijn functie aan kan bijdragen
- c) Mijn organisatie heeft geen ambitie of wens om hiermee aan de slag te gaan.
- d) Ik zie de meerwaarde niet in van werken aan natuur in en om de stad Ik ben onbekend met of weet te weinig van het onderwerp
- e) Anders, namelijk...

Motivatie

3. Waarom is natuur in en om de stad belangrijk volgens jou?
Multiple choice, meerdere antwoorden mogelijk
  - a) Het biedt recreatiemogelijkheden.
  - b) Het zorgt voor schone lucht.
  - c) Het draagt bij aan een aangename leefomgeving

- d) Het draagt bij klimaatadaptatie, zoals verkoeling of het opvangen van piekbuien.
- e) Het draagt bij aan de biodiversiteit in de stad.
- f) Anders, namelijk...

Indien vraag 1 = Ja, ik werk met natuur in en om de stad.

4. Waar loop je tegenaan bij het werken met natuur in en om de stad?

Multiple choice, meerdere antwoorden mogelijk

- a) Inhoudelijke, ecologische kennis ontbreekt
- b) Financiële vraagstukken, zoals beperkt budget
- c) Organisatorische vraagstukken, als hoe zorgen we dat natuur een plek krijgt in omgevingsplannen of gebiedsvisies
- d) Het bestuurlijk draagvlak ontbreekt.
- e) Prioritering. De druk op de ruimte is groot en andere opgaven krijgen voorrang.
- f) Anders, namelijk...

Indien vraag 1 = Nee, ik werk niet met natuur in en om de stad

4. Welke belemmeringen zie je?

Multiple choice, meerdere antwoorden mogelijk

- a) Inhoudelijke, ecologische kennis ontbreekt
- b) Financiële vraagstukken, zoals beperkt budget
- c) Organisatorische vraagstukken, als hoe zorgen we dat natuur een plek krijgt in omgevingsplannen of gebiedsvisies
- d) Het bestuurlijk draagvlak ontbreekt.
- e) Prioritering. De druk op de ruimte is groot en andere opgaven krijgen voorrang.
- f) Anders, namelijk...

5. Kun je een of meer voorbeelden geven van de bovengenoemde belemmeringen?

Open vraag

Kansen

Indien vraag 1 = Ja, ik werk met natuur in en om de stad.

6. Welke kansen, die je nu nog niet benut, zie je om te werken aan natuur in en om de stad?

Open vraag

7. Kun je een of meer voorbeelden geven van bovengenoemde kansen?

Open vraag

Indien vraag 1 = Nee, ik werk niet met natuur in en om de stad.

6. Welke kansen zie je in jouw gemeente voor werken aan natuur in en om de stad?

Multiple choice, meerdere antwoorden mogelijk

- a) Er is bestuurlijk draagvlak
- b) Er is vraag naar vanuit de maatschappij
- c) Er zijn mogelijkheden voor financiering
- d) Gezien de opgaven bijv. op het vlak van biodiversiteit en klimaatadaptatie is het noodzakelijk
- e) Anders, namelijk...

7. Ruimte voor eventuele toelichting

Open vraag

Behoeften

8. Wat zou jou helpen om met natuur in en om de stad aan de slag te gaan? Waar heb je behoefte aan?

Open vraag

9. Welke kennis of hulpmiddelen mis je?

Open vraag

10. Basiskwaliteit Natuur is een manier om de kwaliteit van de natuur te bevorderen. Het concept heeft als doel om de condities, die soorten nodig hebben om goed te gedijen, op orde te brengen. Om zo te zorgen dat(nu nog) algemene soorten algemeen kunnen blijven of worden. Ben je bekend met het concept Basiskwaliteit Natuur?

Multiple choice, een antwoord mogelijk

- a) Ja
- b) Nee

Toelichting: definitie Basiskwaliteit Natuur

Het concept Basiskwaliteit Natuur (BKN) staat voor de set van condities die nodig is om algemene soorten algemeen te laten zijn, blijven of worden. Het is de minimale kwaliteit van het landschap die nodig is. Het concept heeft als doel te zorgen voor een brede omgevingskwaliteit, zodat ook buiten natuurgebieden de nu vaak nog veel voorkomende soorten kunnen (blijven) floreren.

11. Gebruik je Basiskwaliteit Natuur al in je werk?

Multiple choice, een antwoord mogelijk

- a) Ja
- b) Nee

12. Zo ja, waar loop je in de praktijk tegenaan bij de toepassing van Basiskwaliteit Natuur?

Open vraag

Zo nee, zie je kansen voor Basiskwaliteit Natuur, en zo ja, welke?

Open vraag

Tot slot

13. Voor welke gemeente werk je?

Multiple choice, een antwoord mogelijk

- a) Amersfoort
- b) Amsterdam
- c) Den Haag
- d) Utrecht
- e) Rotterdam

14. Wat is je functie?

Open vraag

15. Wat is je naam?

Open vraag

16. Wat is je emailadres?

Open vraag

17. Tot slot, heb je nog overige opmerkingen, tips of vragen voor ons, dan kun je die hieronder kwijt.

Open vraag

Afsluiting

Hartelijk dank voor je deelname!

Samen met je collega ecooloog gaan wij verder om de behoeften in beeld te brengen. Op een later moment informeren we je via de betrokken ecooloog. Mocht je in de tussentijd vragen hebben, kun je terecht bij je collega ecooloog.

Bijlage 2. Resultaten behoeftenscan

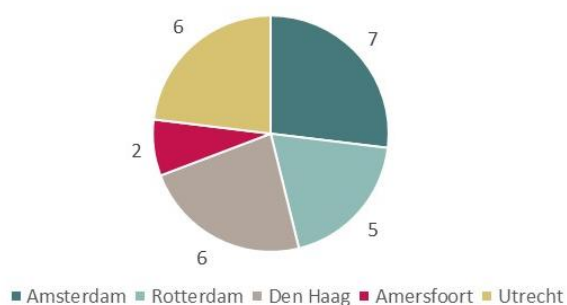
Céline Hoon en Milou Tijmensens | 14 september 2023

Reacties enquête

Algemene informatie

- 26 reacties
- Ingevuld door Amsterdam (7), Rotterdam (5), Den Haag (6), Amersfoort (2), Utrecht (6)

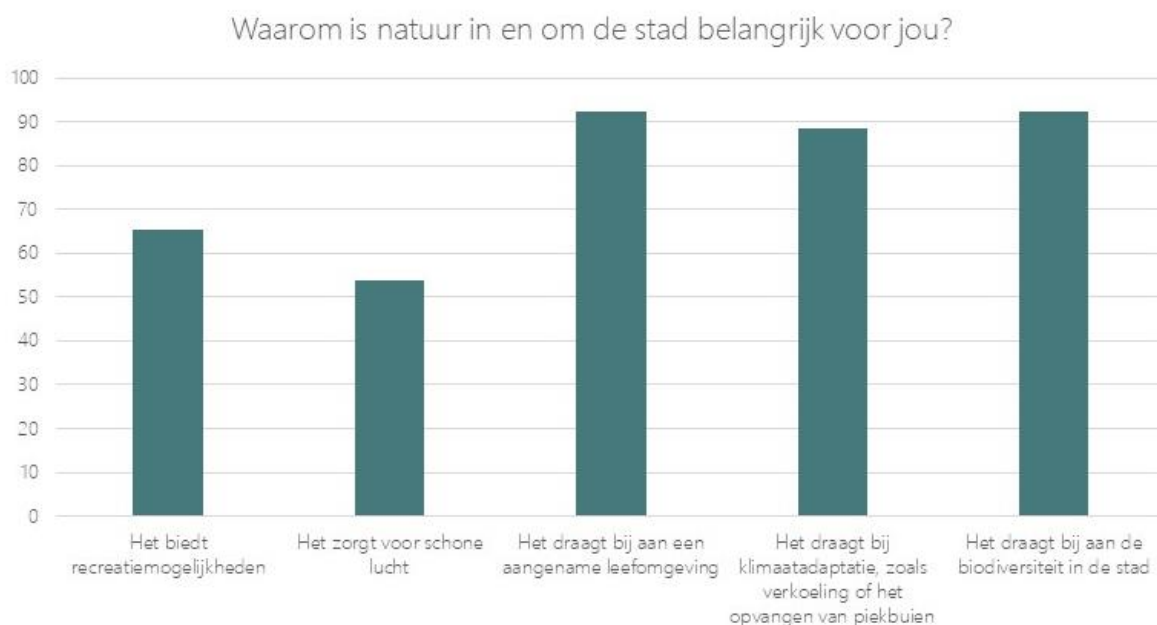
Voor welke gemeente werk je?

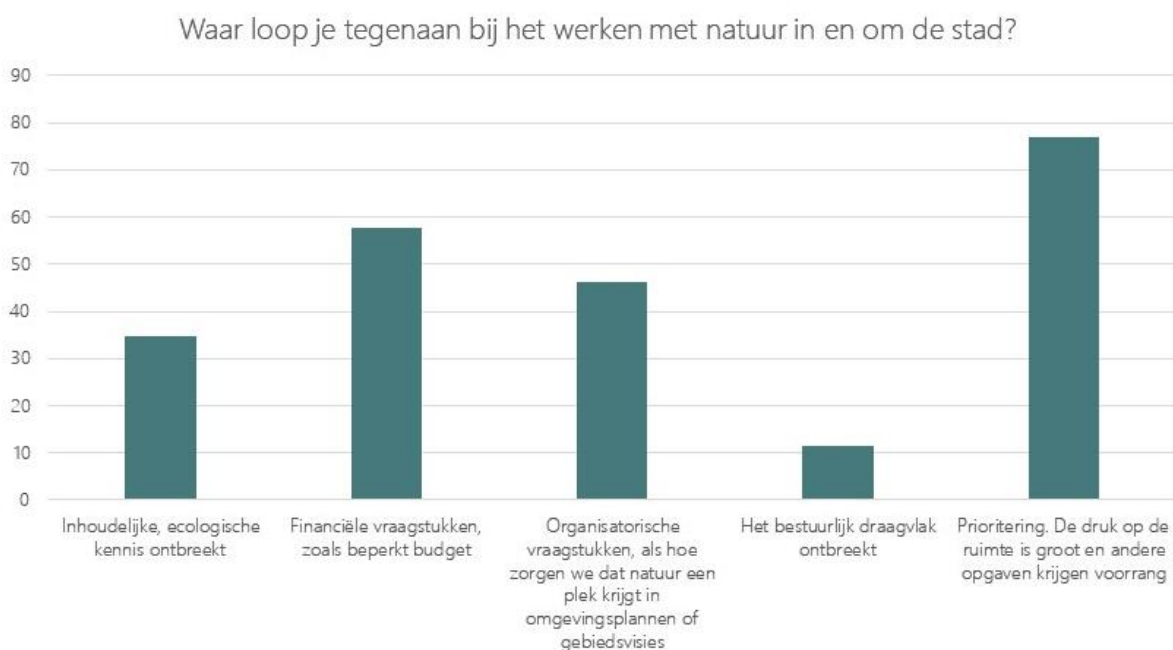
Functie	#
Ontwerper / landschapsarchitect	7
Beleidsadviseur	4
Projectleider	4
Stadecoloog	2
Stedenbouwkundige	2
Programmamanager	1
Juridisch planoloog	1
Teammanager	1
Strategisch adviseur vastgoed	1
Expert vergunningverlener en bestuursadviseur	1
Adviseur dierenwelzijn	1
Strateeg ruimtelijke ontwikkeling	1

Belang van het onderwerp

Waar loop je tegenaan?

Werken aan natuur in en om de stad

Vraagstukken, oplossingsrichtingen en tools/hulpmiddelen

- Inhoudelijk ecologisch
- Financieel
- Organisatorisch / samenwerking
- Beleid / borging / prioritering
- Bestuurlijk
- Communicatief
- Draagvlak / samenleving?

Uitgewerkt in matrix

Basiskwaliteit Natuur

Bekendheid, belemmeringen, kansen

- 11 respondenten zijn bekend met BKN, 5 gebruiken het in hun werk
- Waar lopen zij tegenaan?
  - Het is nog onduidelijk wanneer we kunnen spreken van de basis. En deze verschilt tussen verschillende delen van de stad. De stedelijke context wijkt af van de landelijke context en de verschillen tussen de stadsdelen zijn groot.
  - We zijn hier dit jaar mee gestart, werken algemene doelsoorten uit, stellen habitateisen op. Die geven we mee binnen tenders en aanbestedingen. Nog geen knelpunten.
  - beperkte beschikbare ruimte, een moeizaam proces om te kunnen ontharden (bijv. minder parkeerplaatsen) en soms gebrek aan kennis of interesse bij opdrachtgevers of projectleiders.
  - Niet alle Utrechtse soorten zijn in de bouwstenen uitgewerkt
- Kansen
  - Vaak: kan ik nog niet overzien of nog niet zeggen, wil ik graag weten
  - Het is nog te theoretisch en maakt geen onderdeel uit van besluitvorming
  - Het biedt handvatten om meer inzicht te krijgen in hoe natuur werkt en hoe je daar in ontwikkelingen rekening mee kan houden
  - Ja, als daarin de eisen staan voor soorten in de bestaande stad
  - Ja, door concrete voorbeelden te geven van win/win maatregelen (én verdichten én vergroenen)

Ben je bekend met het concept
Basiskwaliteit Natuur?

Bijlage 3. Verslag 'BKN met gemeenten' regio FoodValley

Gesprek met gemeenten uit regio FoodValley op 22 januari 2024 te Ede.

Deelnemers: gemeente Ede: Carlo van Rijswijk, Bram Omon en Wim Kuster
gemeente Barneveld: Ellen van Maanen en Mark Obbink
gemeente Wageningen: Moniek Vesseur
gemeente Veenendaal: Jim van Wingerden
gemeente Rhenen: Jelte Bloemzaad
regio Foodvalley: Roula Dambrink
Wing: Céline Hoon en Milou Tijmensen

Introductie

BKN met gemeenten

De aanleiding voor dit gesprek is de vraag vanuit het traject 'BKN met gemeenten' dat Wing organiseert in opdracht van het ministerie van LNV. Het doel van dit traject is om in beeld te brengen welke behoeften gemeenten hebben om Basiskwaliteit Natuur in de praktijk toe te passen en wat daarin kan helpen. In eerste instantie lag daarbij de focus op een aantal grote, stedelijke gemeenten: Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Rotterdam en Amersfoort. Dit vanuit de gedachte dat zij al ver zijn in het toepassen van BKN en natuur in en om de stad, en daarmee ook goed zicht hebben op waar je bij de toepassing tegenaan loopt. Dat heeft geleid tot de matrix met behoeften die in de bijlage is meegestuurd. De volgende stap is om deze verder te complementeren met de behoeften van kleine(re) en plattelandsgemeenten.

Definitie BKN

Het uitgangspunt is dat algemeen voorkomende soorten planten en dieren algemeen kunnen zijn of worden. De gedachte van een Basiskwaliteit Natuur is een minimale set aan vereisten waaraan de condities van een landschap moeten voldoen om een gewenst niveau van bij dat landschap passende biodiversiteit duurzaam in stand te houden.

Regio Foodvalley

De Regio Foodvalley werkt aan een Regionaal Perspectief op het Landelijk Gebied (als onderdeel van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied). In deze visie is het concept BKN reeds opgenomen, met de ambitie dat de basiskwaliteit in 2040 op orde is. Een eerste concrete stap hierin is het in beeld brengen van de status van de natuur in de regio.

Gemeente Ede

Gemeente Ede heeft als één van haar pijlers de natuur als basis en zodoende BKN opgenomen in haar omgevingsvisie. Met het programma Robuuste Natuurversterking werkt de gemeente ondertussen al op verschillende fronten aan het realiseren van BKN in de gemeente.

BKN in de gemeente Ede

Eén van de behoeften over het toepassen van BKN is het delen van kennis en hierbij een gezamenlijke taal ontwikkelen. Gemeente Ede deelt haar aanpak. Hoe pakken zij de toepassing van BKN aan?

Eén van de vijf pijlers van de omgevingsvisie van de gemeente Ede is 'de natuur als basis en de Veluwe centraal'. Er wordt met verschillende programma's invulling gegeven aan deze pijler: het programma robuuste natuurversterking, ontwikkelkaders van stedelijk en landelijk gebied en diverse gebiedsprogramma's en andere projecten.

Allereerst heeft de gemeente in kaart gebracht hoe de natuur ervoor staat in de gehele gemeente. Vervolgens hebben zij door middel van een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) in beeld gebracht wat er nodig is om daar waar nodig de natuur te herstellen. Hierin is gekeken naar de inrichting van natuurgebieden, agrarisch gebied en stedelijk gebied. In aanvulling daarop is het bodem- en watersysteem geanalyseerd. Daarnaast zijn ook bovengrondse systemen in beeld gebracht. Daarvoor gebruikt zij o.a. data uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), welke elke vijf jaar wordt bijgehouden.

De eerste oriëntatie op BKN is gebaseerd op het boek Nederlandse vogels in hun domein. Op basis daarvan is een eerste conclusie dat BKN direct rondom natuurgebieden op orde is. Hierbij worden percentages gidssoorten gehanteerd: als meer dan 75% van de gidssoorten voorkwam was de BKN goed. De LESA zorgde ervoor dat er hotspots ontstonden, plekken die belangrijk zijn om de basiskwaliteit op orde te houden. De kaart met hotspots helpt om afwegingen te maken bij het leggen van de ruimtelijke puzzel.

In het vervolg wil Ede naar de dichtheid van soorten gaan kijken en een continue informatiestroom van de soorten ontwikkelen (i.p.v. eens per vijf jaar), hiervoor zijn ze in overleg met SOVON. De analyse geeft inzicht in je gebied; waar moet de natuur verbeterd worden om BKN te halen en waar is het al best goed? Zie de bijlage voor de presentatie van Wim.

Behoeftenscan

In het traject 'Basiskwaliteit Natuur met gemeenten' zoekt Wing uit wat de behoeften zijn van gemeenten bij het in de praktijk brengen van BKN. Samen met de stadsecologen en andere betrokkenen van de stedelijke gemeenten (G4+Amersfoort en Ede) is een behoeftenmatrix opgesteld.

De behoeftenscan is tot stand gekomen in samenwerking met de betrokken gemeenten. Allereerst door het afnemen van een enquête onder collega-ambtenaren van de betrokken gemeenten die te maken kunnen hebben met natuur in en om de stad. Vervolgens is deze informatie verwerkt in een matrix, welke in werksessie 1 is besproken en aangevuld door de betrokken ecologen. In het overzicht zijn behoeften gegroepeerd naar vraagstuk, oplossingsrichtingen en bijpassende hulpmiddelen.

Tijdens de werksessie bespraken we de matrix met de deelnemers. Zij herkenden zich grotendeels in de genoemde behoeften en hebben deze aangevuld. De aangevulde behoeftenscan is te vinden in bijlage 'Matrix vraagstuk BKN_v3'.

Tijdens het gesprek over de behoeften van de gemeenten komen er verschillende aspecten bovendien. Deze vatten we samen in drie lijnen: het verhaal vertellen en communicatie over BKN richting raadsleden en inwoners, en samenwerking op inhoudelijk-ecologische kennis.

Samenwerken op inhoudelijk-ecologische kennis

- De deelnemers delen hun behoefte aan het delen van ecologische, inhoudelijke kennis. Dat is nodig om een integrale afweging te kunnen maken tussen de verschillende vraagstukken waar gemeenten mee te maken hebben. Expertise is een randvoorwaarde met BKN in de praktijk aan de slag te gaan. Zeker de kleine(re) gemeenten in de Regio FoodValley beschikken niet vanzelfsprekend over deze kennis. Een oplossing hiervoor die genoemd werd, het opzoeken van de samenwerking en/of het gezamenlijk organiseren van deze ecologische expertise in de regio. En, er is niet alleen ecologische kennis nodig, maar ook kennis op andere vlakken, zoals hydrologie. Daarbij houdt het natuurlijk systeem zich niet aan gemeentelijke grenzen, wat er voor pleit om deze kennis ook bovengemeentelijk of als gemeenten onderling te organiseren.
  - Kennis op het gebied van natuurherstel kan regionaal worden ontsloten. Wellicht kan het RPLG een expertisecentrum regionaal faciliteren.
- Regionale samenwerking kan ook helpen bij systeemherstel, bijvoorbeeld om grip te krijgen op complexe systemen zoals het kwelsysteem. Daarnaast kan inzicht in de natuurlijke kwaliteit van het gebied helpen in het maken van keuzes.
  - Niet alleen het natuurlijk systeem houdt zich niet aan gemeentegrenzen. Zo vertelt Jelte dat provincie Utrecht misschien haar N2000-gebied gaat uitbreiden.
- Samenwerking biedt ook kleine gemeenten de mogelijkheid BKN in te zetten. Zo heeft gemeente Veenendaal geen ecooloog in dienst. Voor dit gesprek waren ook andere gemeenten uit de regio Foodvalley uitgenodigd. Daarbij valt op dat vooral de kleinste gemeenten niet aanwezig zijn, waaronder Scherpenzeel en Renswoude. Capaciteit is ook voor de aanwezige gemeenten een vraagstuk, dat kan ook gelden voor de afwezige gemeenten.

Het verhaal van BKN vertellen

- Om BKN echt te kunnen toepassen en gebruiken, is het niet alleen belangrijk om inhoudelijk-ecologische expertise in huis te hebben. De ambitie moet ook breed gedragen worden in de organisatie en onderdeel zijn van grote projecten. Het is dus ook belangrijk om het verhaal bestuurlijk en politiek goed te vertellen en mensen (van mogelijke verschillende politieke kleuren) dienen dit verhaal te kunnen begrijpen en verdedigen. Het is dus belangrijk de noodzaak zichtbaar te maken en het verhaal vanuit verschillende perspectieven te belichten.
  - Zo heeft de landbouw ook een belang bij een goed functionerend systeem. Zo kan het helpen om samen met de boeren te constateren wat er nodig is.
- Tot op een bepaald niveau kan een gemeente zelf invulling geven aan haar beleid. Zo heeft gemeente Ede BKN in haar omgevingsvisie opgenomen.
- De data over de status van de kwaliteit moet op orde zijn. Deze data dienen als nulmeting en vormt de gespreksstof.

- Voor het RPLG is een nulmeting van BKN een eerste actie om BKN in de regio op orde te hebben in 2040. De nulmeting wordt in het uitvoeringsprogramma meegenomen.
- Voorlopers of 'early adopters' zoals gemeente Ede kunnen hun verhaal vertellen; hoe hebben zij dit aangepakt en hoe werken zij er mee?
- Een onderliggend aspect dat daarbij van belang is, is het financieringsvraagstuk. Het zou helpen om bijvoorbeeld ook vermeden kosten in kaart te brengen.

Hoe ziet het vervolg eruit?

- De informatie van vandaag verwerkt Wing in de behoeftenmatrix. Deze wordt binnenkort, met prioritering in de belangrijkste behoeften, aan het ministerie van LNV overhandigd.
- De gemeenten die vandaag aanwezig waren vinden de uitwisseling van informatie over het gebruik en toepassen van BKN waardevol. De deelnemers spreken af om hier een vervolg aan te geven. De gemeente Ede zal hiertoe het initiatief nemen.
- Kennisontsluiting wordt ook breder georganiseerd. Zo is het ministerie van LNV aan het kijken naar de mogelijkheden voor het oprichten van een Community of Practice.
- De gemeenten die vandaag aanwezig waren hebben interesse en behoefte om de basiskwaliteit van de natuur gezamenlijk in de regio te ontwikkelen. Op 8 februari bezoekt het ministerie van LNV de gemeente Ede. Onderwerp van gesprek zal zijn of de Regio FoodValley eventueel kan dienen als pilot voor BKN.

Samenvatting 'BKN met gemeenten' andere gemeenten

Dit document is een samenvatting van telefonische gesprekken met Annet de Jong (gemeente Westerkwartier, Groningen) en Bas Wattel (gemeente Middelburg, Zeeland) op respectievelijk 16 en 25 januari 2024.

Deze gemeenten herkennen zich in de behoeftenmatrix zoals deze is opgesteld m.b.v. de stedelijke gemeenten, zie voor hun aanvullingen de behoeftenmatrix. Wat opvalt, is dat deze gemeenten zich daarbij richten op praktische toepassing: hoe krijg ik de mensen die maaien mee? Ook is het meenemen van bewoners en samenwerking met en in de regio belangrijk.

Behoeften

- Bestuurlijk: Input om het college en de raad te overtuigen dat het investeren in BKN ons veel oplevert. Het politieke klimaat is meer mens- dan natuurgericht. Het gebruik maken van BKN moet bijdragen aan de gemeentelijke opgaven/behoeften. Het belang voor de natuur is duidelijk, maar niet voor de andere domeinen.
- Toegankelijke informatie: Gemeente Middelburg zou het helpen een bundeling van alle beschikbare informatie, die ook toegankelijk is voor andere domeinen (zoals beheer, ruimtelijke ordening) te hebben. Zodat ook zij duidelijkheid krijgen, er niet altijd een stadsecoloog tussen hoeft te zitten, en er betere afwegingen gemaakt kunnen worden in wat reëel is om wel of niet toe te passen. Aansluitend daarop is er behoefte aan een afwegingsmatrix, waarbij enerzijds meer sturing is, maar ook meer ruimte voor een afweging van kosten en efficiëntie van maatregelen. Een voorbeeld is intensief versus extensief maaien.
- Toegankelijke informatie is ook voor bewoners/initiatiefnemers in het buitengebied. Wanneer zij een ecologische toets doen, moeten zij ook gebruik kunnen maken van de specifieke kennis en natuurdoelen in het gebied. Zo kunnen de behoeften van deze groep gekoppeld worden aan de BKN-doelen.
- Voor beide gemeenten is de link en samenwerking met de regio belangrijk. Een reden is de kennisuitwisseling tussen gemeenten, zeker wanneer zijzelf weinig expertise in huis hebben (zo zijn er momenteel twee stadsecologen in heel Zeeland). Een andere reden is verbinding: natuur kijkt niet naar de grenzen van eigendom, terwijl verbinding (bijv. groenblauwe verbindingzones) de algehele kwaliteit kan verbeteren. Zo noemde gemeente Middelburg de behoefte aan een gezamenlijke visie op verschillende onderwerpen tussen de verschillende terreinbeheerders in het gebied (zoals Staatsbosbeheer, landschap, Rijkswaterstaat, waterschap, provincie en boeren).

Prioriteit

De grootste prioriteit is bestuurlijk draagvlak. Landschap is belangrijk voor de gemeente, terwijl natuur eerder wordt ervaren als een last dan als een zege. Wat BKN kan bijdragen aan andere opgaven, buiten natuur (zoals de TLG/NPLG, landbouwtransitie, duurzaamheidsmaatregelen, bouw openbare voorzieningen etc.). Ook hoe de organisatie is ingericht wordt als een belangrijk voorwaarde gezien. Anders kan een beleidsstuk blijven liggen, of het beheer zijn eigen gang gaan.

Bijlage 4: Behoeftescan Basiskwaliteit Natuur

Doel werkgroep: In G4+2+LNV verband komen tot een gezamenlijke taal, waarin Basiskwaliteit Natuur gedefinieerd wordt met een (semi-)wetenschappelijke basis en praktische toepasbaarheid in de dynamische grote steden.

COMPONENT	VRAAGSTUKKEN	BEHOEFTE/OPLOSSINGSRICHTINGEN	TOOLS OF HULPMIDDELEN
Inhoudelijk - ecologisch	<ul style="list-style-type: none"> • Welke toekomstbestendige (klimaatadaptieve) stedelijke landschapstypen zijn te onderscheiden in de grote steden? • Wat zijn karakteristieke algemene (gids)soorten voor deze landschapstypen? • Wat is de gunstige staat van instandhouding van deze soorten (bijvoorbeeld aantal broedparen per ha) = norm • Welke minimeisen stellen deze soorten aan hun leefomgeving onder te verdelen in: <ul style="list-style-type: none"> - Inrichting openbare ruimte - Bebouwing - Gebruik - Beheer 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaart met toekomstbestendige stedelijke landschapstypen opstellen • Overzicht karakteristieke algemene soorten voor deze landschapstypen maken • Bepalen wanneer sprake is van gunstige staat van instandhouding van deze soorten (norm: bijvoorbeeld aantal broedparen per ha) • Overzicht biotoopeisen van deze soorten maken (zowel kwantitatief als kwalitatief) • Overzichten met maatregelen die helpen om deze biotoopeisen te versterken, inclusief kostenplaatje. Deze maatregelen moeten conform taal van ontwerpers zijn. • Maatregelen uniformeren met maatregelen natuurinclusief bouwen • Gidssoorten per schaalniveau én per landschapstype • Toegang tot (ecologische) expertise 	<ul style="list-style-type: none"> • Goede toegankelijke gis applicatie met de huidige natuurwaarden, stedelijke landschapstypen en BKN/gidssoorten • Index Natuur en landschap uitbreiden met stedelijke natuur/basiskwaliteit natuur • Leidraad BKN, zoals Leidraad faunavoorzieningen met daarin minimeisen soorten plus maatregelen inrichting en beheer • Tool voor doorrekenen ecosysteemdiensten • Rekentool voor vertaling van groennorm naar ruimteclaim • Centraal puntensysteem (mitigatiecatalogus) • Gezamenlijk met regio optrekken in toegang tot expertise en lerende ecologen
Inhoudelijk – breed (ecologische kennis overdracht naar andere disciplines/functies)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe zorg je ervoor dat nut en noodzaak van het meenemen van natuur in de stad/BKN breed bekend is binnen de gemeentelijke organisatie? • Versterken kennis projectleiders, beheerders en ontwerpers over biodiversiteit en natuur. • Hoe versterken we kennis van natuur (en dus nut en noodzaak) bij groenaanemers, projectontwikkelaars? • 	<ul style="list-style-type: none"> • Omschrijven minimaal kennisniveau bij ontwerpers en beheerders en deze standaard in 1) wervingsprocedure en 2) opleidingsplan/budget meenemen. • Taal van ecooloog en ontwerper dichter bij elkaar brengen: deelproducten door zowel ecooloog als ontwerper laten maken. • Praktische, ecologische ontwerp kennis voor straten, plantsoenen, parken, gebouwen etc. • Goede voorbeelden van verdichting én vergroenen laten zien. 	<ul style="list-style-type: none"> • Basis cursus BKN voor nieuwe medewerkers • Vervolg cursus BKN voor ontwerpers en projectleiders • Vervolg cursus BKN voor beheerders en ruimtelijke ontwikkeling • Cursussen met toepassing in de praktijk. Toepassing als randvoorwaarde • Kennisbank en/of intergemeentelijke werkgroep met o.a. best practices,

		<ul style="list-style-type: none"> • Betere informatieverstrekking over nationale en internationale ontwikkelingen • Plek geven van ecologisch beheer • Leren van elkaars projecten over de gemeenten heen • Ecologie opnemen in het RO-proces 	<p>referentieprojecten en praktische ontwerpknis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bundeling van informatie met praktijkvoorbeelden (o.g.v. bijv. bruggen en parkeren) om afweging te maken: wat werkt hier en experts voorbeelden te geven.
Financieel	<ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn eenheidsprijzen voor maatregelen van inrichting en beheer BKN? • Door gebrek aan beheerbudget worden sommige maatregelen niet genomen. • Wat zijn de baten van groen in een project (opbrengsten inzichtelijk maken)? • Hoe zorgen we ervoor dat BKN gefinancierd wordt? • Hoe 'extra' maatregelen financieren voor vastgoed (moet kostendekkend moet zijn, maar gebruikers/huurders niet bereid te betalen). • Wie financiert een regionale uitwerking van BKN? Regio – LNV – provincie? 	<ul style="list-style-type: none"> • Helder overzicht eenheidsprijzen maatregelen inrichting en beheer BKN. • Voldoende aandacht voor de beheerfase en bijbehorende budgetten. • Financieringsmodel voor grote investeringen inclusief dekkingsbronnen; • Financieringsopties voor vastgoed uitwerken. • BKN normen op begroting • Aanpassing grondexploitatie-methodiek (GREX) en natuur meenemen • Overzicht van vermeden toekomstige kosten bij tijdig investeren in BKN • Smart procurement 	<ul style="list-style-type: none"> • Rekentool landelijk budgetberekening ecologische inrichting en beheer • Opstellen eenheidsprijzen/ normkosten • Rekentool baten van groen voor in projecten. Ook rekentool andere maatschappelijke baten (ecosysteemdiensten) voor projecten (of is dat moeilijk op klein schaalniveau aan te tonen?) • Financieringsmodel inclusief mogelijke dekkingsbronnen voor inrichting en beheer • Standaardisering BKN indicatoren op begroting
Organisatorisch / samenwerking (hoe werken we samen in projecten)	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe zorg je ervoor dat BKN meegenomen wordt in: <ul style="list-style-type: none"> - omgevingsplan (bestemmingsplan) - gebiedsvisies - HI/GO/DO openbare ruimte - Projecten • Hoe zorg je voor voldoende capaciteit (ecoloog) om integrale afwegingen mogelijk te maken? • Hoe krijgt dit op directieniveau voldoende aandacht? 	<ul style="list-style-type: none"> • Nationale en provinciale sturing op borging in omgevingsplan • intensieve samenwerking tussen beheer, ontwerp en ecologie. • Capaciteit: meer groen toezichhouders om te controleren of maatregelen worden uitgevoerd • Bij werving en selectie van medewerkers in allerlei disciplines zorgen voor basiskennis. • Sturing voor samenwerking tussen gemeenten • Screening grote projecten • Lokale natuurwerkgroepen betrekken bij koppeling met gidssoorten 	<ul style="list-style-type: none"> • tool omgevingsplan.... • Tool gebiedsvisies... • Tool projecten.... • Koppelen aan informatiemodel beheer openbare ruimte (IMBOR)/ OTL • Stappenplan invoeren BKN in PLABERUM (plan- en besluitvormingsproces ruimtelijke maatregelen) • Kennisuitwisseling met andere ecologen uit de regio

	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe leg je verbinding met andere lopende trajecten? • Hoe maken we afspraken met terreinbeheerders (andere overheden) (die andere belangen hebben)? • Hoe maak je gebruik of sluit je aan bij RPLG of NOVEX? 	<ul style="list-style-type: none"> • Ecologen met ontwerp-kennis die strategische kennis om weten te zetten in praktische concrete ontwerpvoorstellen. Samenwerking • tussen ontwerpers en ecologen • Gezamenlijke kennisontwikkeling met projectontwikkelaars. • Organiseren van bestuurlijke en ambtelijke integrale afwegingen (hier meer deskundigheid/ processen op ontwikkelen) • Aansluiten op de kernwaarden van de gemeente, zoals een gezonde leefomgeving. • Verbinden van natuurgebieden en op bepaalde onderdelen een gezamenlijke visie creëren (bijv. maaien) t.b.v. de kwaliteit. • Samenwerking op natuur regionaal organiseren (bijv. binnen RPLG). 	
Beleid/borging/ prioritering (juridisch instrumentarium)	<ul style="list-style-type: none"> • Stapeling van beleidseisen en gebrek aan ruimte, tijd en financiën om deze te realiseren. Hoe voorkom je verkoking en eenzijdige besluiten? Hoe zorg je ervoor dat BKN niet als eerste sneuvelt als er geprioriteerd moet worden? • Verbinding leggen met andere trajecten en programma's die ook bijdragen aan biodiversiteit (natuurinclusief, klimaatadaptatie) Cirkel van Groen: natuur > klimaat > gezondheid. Link met ecosysteemdiensten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer sturing over inhoud omgevingsvisie/plan t.a.v. biodiversiteit • (ontwerp)Beleid voor behoud en beschermen • Koppeling BKN aan soort-management-plannen. Meer ervaring met SMP's, zodat watervrees voor beheer nestkasten vermindert. • Basismaatregelen die weinig geld/moeite/ruimte kosten verplicht stellen, zodat energie gericht kan worden op moeilijkere zaken (integrale afwegingen). • Praktijkvoorbeelden of rekenvoorbeelden van niet alleen de voordelen voor biodiversiteit, maar ook qua kosten, efficiëntie, bijdrage andere belangen (bijv. intensief vs. extensief maaien) 	<ul style="list-style-type: none"> • Stappenplan borging in integrale ruimtelijke afwegingen • Goed overzicht van wat voor beleid er is op groen, natuur en biodiversiteit (wat is status van bijv. van de Natuurherstelwet etc). • Best practices integrale besluitvorming • Ecologische maatregelen in (beeld)bestekken, als kwaliteitsniveaus
Bestuurlijk	<ul style="list-style-type: none"> • Is er bestuurlijk draagvlak? <ul style="list-style-type: none"> - Nationaal - Regionaal en Provinciaal - Gemeentelijk 	<p>Gemeentelijk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een wethouder/bestuur die hier oog voor heeft en die dit afdwingt in de projecten waar zij uiteindelijk zeggenschap over heeft. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nader invullen na overleg met wethouders • BKN in fiches voor coalitie onderhandelingen

	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe maak je natuur/ecologie afdwingbaar? • Complexe locaties voor biodiversiteit of locaties die intensief gebruikt worden? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wethouders in G4-6 verband samen optrekken • Aanknopingspunten voor bestuurder als natuur geen intrinsieke waarde is van diens politieke kleur <p>Provinciaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opnemen in PPLG • Aansluiten bij natuurbeschermingsregelingen en plannen voor buitengebieden <p>Nationaal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nationale concrete ambities waarop afgerekend kan worden • Goede uitwerking Natuurherstelwet met focus op natuurkwaliteit (niet kwantiteit) 	<ul style="list-style-type: none"> • Een visie op natuur voor de stad als geheel, in kaart, beeld en beschrijving. Incl. ontwerpprincipes en een integraal afwegingskader op projectniveau. • BKN standaard in bestuurlijke flap • Basiscursus of excursie voor verantwoordelijk wethouder
Communicatief	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe communiceer je over de meerwaarde van ecologisch groen, versus gebruikswaarde en beeldkwaliteit? 	<ul style="list-style-type: none"> • Landelijk en provinciaal meer campagnes en communicatie op dit vlak. Ook landelijk en provinciaal partijen die deze campagnes doen (zoals Steenbreek, Intratuin, alle soortenorganisaties) stimuleren, want bewustwording kan pas leiden tot draagvlak. En gemeente is niet altijd goede afzender voor dit soort boodschappen. • Uitleg op de website wat de afdeling groen doet. Hoe we beheren, waarom zo beheren. • Goede voorbeeldprojecten. Goede voorbeelden waar het al goed gaat en dan ook waarom. • Gemeenteamttenaren voorzien van korte informatie, communicatie etc. die zij in- en extern weer kunnen delen, nu ligt verantwoordelijkheid communicatie opgave te laag." • Communicatie over belang, inbedding in onderwijs enz. • Beter ecologisch beheer zichtbaar maken voor bewoners • Zichtbaar maken wat we (gaan) doen (beeldvorming) • Toegankelijke en simpele taal • Communicatie niet door natuur beleidsmedewerker, maar geïntegreerd in 'andere takken van sport' 	<ul style="list-style-type: none"> • Waardebepaling van groene en biodiverse daken om particuliere eigenaren te overtuigen (fact sheet) • Goede reeds bestaande handboeken (bijvoorbeeld Handboek NIB), gidsen (bijvoorbeeld geveltuuingids) voor bewoners, uniform maken zodat alle gemeenten kunnen publiceren (eigen logo op zetten). • Monitoring natuurnetwerken met vrijwilligers stimuleren (vleerMUS, vlinderroute, IVN, Landschapsbeheer NL) • Samenwerken met agrarische collectieven en bedrijven (betrekken bij natuurplannen maken op bedrijf). • Gezamenlijk kennis opdoen met boeren en andere gebruikers buitengebied en in gesprek met grootste stakeholders.
Overig			